

Varhaismodernin ajan rakkautta Pohjolasta

Arvio teoksesta Kietäväinen-Sirén, Hanna. *Rahvaan rakkaus – Suomalaisen intohimon historia*. Jyväskylä: Docendo. 2020. 212 s. ISBN 978-952-291-739-3.

Anna Kantanen

Tunteet ovat keskeinen osa ihmisyyttä. Myös historiantutkimuksessa menneiden aikojen ihmisten tunteet ja kiintymyksen osoitusten muodot ovat kiinnostaneet tutkijoita yhä enenevässä määrin. FT Hanna Kietäväinen-Sirénin *Rahvaan rakkaus – Suomalaisen intohimon historia* tietokirja pohjautuu hänen vuonna 2015 julkaistuun väitöskirjaan esimodernin ajan suomalaisten rakkaudesta [1]. Arvioitavassa kirjassa Kietäväinen-Sirén johdattelee lukijan miehen ja naisen välisiin tunnekäsityksiin ja -kokemuksiin sekä avioliiton solmimiskäytänteisiin varhaismodernin ajan suomalaisessa maaseutuyhteisöissä rahvaan arjen kuvauksen kautta. Esipuheessa kirjoittaja valaisee tavoitettaan antaa ääni esivanhemmille, rahvaan naisten ja miesten tunteille ja rakkaudelle. Kirja on tarkoitettu populaarihistorialliseksi esitykseksi ja arvion teosta siitä lähtökohdasta.

Kirjoittajan ilmaisutapa on mukaansa vetävä ja selkeä. Kietäväinen-Sirénillä on taito kirjoittaa sisällöllisesti informaatorikasta tekstiä samalla kuvaillen historiallista kontekstia ja kuljettaa kertomusta eteenpäin. Läpi teoksen kirjoittaja valottaa varhaismodernin ajan pohjoista yhteiskuntaa, rahvaan tunnekäsityksiä ja agraarikulttuurin arkipäiväisen elämän sosiaalisia reunaehtoja lukijalle hyvin, mutta napakasti. Teos rakentuu kolmeen osioon: I Matkalla aviovuoteeseen, II Avioelämän arkea ja III Käsitykset rakkaudesta ja rakastelusta. Jokaisen osion aluksi lukija johdatellaan esimerkkitapauksien kautta lukujen pääteemaan. Näissä henkilötarinoissa esiin nousevat niin rakkaudettomasta avioliitosta lähteneen Anna Laurintyttären tarina, 1700-luvun suhdedraama kuin myös lapsenmurhaan syyllistyneen naisen tapaus. Tietolaatikat toimivat hyvin tekstin ohella kooten nostoja esimerkiksi aineistosta, tunnehistoriasta tai tietyistä aiheista kuten kiellettyyn seksuaalisuuteen liittyvistä rangaistuksista.

Uuden ajan romanttista rakkautta tuomiokirjoista

Tietokirja edustaa hiljattain kasvanutta tunnehistorian historiantutkimuksen alaa, joka pureutuu muun muassa tunteiden merkityksiin, tulkintoihin, ilmentymiin ja

tunneyhteisöihin. Tunteiden tutkimuksen rinnalla menneisyyttä on tutkittu myös kokemusten näkökulmasta. [2] Kietäväinen-Sirénin väitöskirjaa varten läpikäymä lähdeaineisto, tuomiokirjat eli oikeudenkäyntipöytäkirjat, ovat monipuolinen aineisto suomalaisen arjen tutkimukselle. Koska suomalainen, usein kirjoitustaidoton, rahvas ei ole itse tuottanut tunteisiin liittyvää aineistoa, tarjoaa oikeusaineisto välillisen ikkunan tarkastella tavallisten ihmisten tunteita. Tosin tuomiokirjat sanelevat tunteiden historiantutkimuksen reunaehdot, jolloin lähtökohtaisesti niiden näkökulma avautuu ongelmien, riitojen ja rikosten kautta.

Kirjan esipuheessa ilmaistaan tavoite, että johtopäätöksiä on haluttu tehdä tutkimusaineiston kattavien vuosien 1650–1700 lisäksi ”maailmankuvasta, joka eli (toki jossain määrin muuttuneena) viime vuosisadalle saakka” (s. 9). Vaikkakin avioliittoelämän jonkinasteinen muuttumattomuus läpi vuosisatojen antoi pohjan ihmisten rakkauden rajoille, niin hieman vierastan ajatusta viedä tulkintaa modernin ajan kynnykselle ja sen yli. Tämä pitkän aikavälin ajatus ei myöskään nouse kovin vahvasti esiin tekstissä, eikä sitä problematisoida, vaikkakin se pohjavireenä soljuukin läpi kirjan. Tulkinnallisen skaalan rajaaminen koskemaan tiukemmin vain 1600-luvun jälkipuoliskoa ei olisi vähentänyt aiheen kiinnostavuutta tai supistanut merkityksellisten aiempien tutkimustulosten painoarvoa.

Teoksen lukujen otsikointi on elävää, vaikkakin paikoin viihteellistä. Kirjan nimi *Rahvaan rakkaus* kuvaa käsiteltyä teemaa hyvin, mutta siksikin jäin pohtimaan alaotsikon *Suomalaisen intohimon historia* tarpeellisuutta. Kuinka paljon kirjassa on lopuksi kysymys yksittäisten tapausesimerkkien ohella laajemmin ”palavista tunteista” (s.144) vai onko kirjassa kyse pikemminkin parisuhteen muodostumiseen liittyvistä tunteista, avioelämästä ja kielletystä rakkaudesta. Myös luvun *Pahansuiset vaimot ja mukiloivat miehet – suomalaisten avio-ongelmien historialliset juuret* otsikkoa olisi voinut hieman muokata, koska avioväkivaltaan liittyvä tematiikka käsitellään hyvin lyhyesti, vaikka Kietäväinen-Sirén on siitä itsekin kirjoittanut (Kietäväinen-Sirén 2008). Ymmärtääkseni kirjan painotuksessa on haluttu korostaa ihmisten välistä rakkautta, vaikkakin erinäisiä parisuhdeongelmia ja rikoksia käsitellään läpi kirjan. Tämä on perusteltu valinta.

Kotitalous esimodernin ajan yhteiskunnan kulmakivenä

Kietäväinen-Sirén muistuttaa lukijaa siitä, että esimodernina aikana avioliitto ja kotitalous muodostivat ihmisten tärkeimmän lähiyhteisön ja ne olivat koko yhteiskunnan sosiaalinen ja taloudellinen perusyksikkö (s.36–37). Tällöin miehen ja naisen avioliitto ja avioliittoaikheet merkitsivät laajemmallekin piirille. Liiton sitomiseen vaikutti monipolvisten perheen, suvun ja tuttavien kautta nivoutuneiden sosiaalisten suhteiden ja emootioiden lisäksi myös taloudelliset velvoitteet (s.37, 54). Avioliittolainsäädäntö pohjautui varhaismodernilla ajalla vapaaseen tahtoon, vaikkakin esimerkiksi vanhemmilta edellytetty lupa avioliiton sinetöimiseen riittävän iän ohella, raamittivat vapaan tahdon rajoja (s.36). Lisäksi kumppaniehdokkaan valintaan vaikuttivat sääty-yhteiskunnassa naisen tai miehen sosiaalinen tausta, mutta myös henkilökohtaiset ominaisuudet ja luonteenpiirteet. Lähipiiri osallistui osaltaan sopiviksi katsottujen puolisoehdokkaiden kartoitukseen tai puuttui mahdolliseen epätoivottuun

suhteeseen. (s.38–39, 57–58, 60.) Parinmuodostukseen kannattikin panostaa, koska aviopuolisosta eroaminen oli uuden ajan yhteiskunnassa hyvin vaikeaa.

Maaseutuyhteisöissä suvattiin osin ja tietyn ehdoin seurustelu ennen papin aamenta, kunhan avioliitto oli kunniallisin aikein aloitetun suhteen lopullisena tavoitteena. Alueellisesti, ajallisesti ja sosiaaliryhmän mukaan vaihteli kuitenkin sen hyväksyminen, kuinka paljon ennen vihkimistä oli sukupuolielämä aloitettu. Kanssaihmissen ja esivallan valvovien silmien alla kun laskeskeltiin, kuinka kauan häiden jälkeen lapsi on syntynyt. (s.47–48; ks. myös Saarimäki 2010.) Esivallan toteuttama sukupuoli-suhteiden säätely niin avioliitossa kuin sitä ennen asetti raamit varhaismodernin ajan suomalaiselle rakkauden ja tunteiden ilmaisun muodoille ja toiminnalle. Lisärajoitteita loivat sosiaalinen kontrolli, yhteiskunnan arvomaailma sekä kirkon rakkauteen kytkeytyneet opit sekä normatiiviset ohjeistukset miehen ja naisen välisistä hierarkioista. Ideaalien ja arkipäiväisen käytännön väliin jäi kuitenkin tilaa toimia ja tuntea.

Eloisaa ja eettisesti punnittua historiaa tunteista suurelle yleisölle

Tutkimuseettisesti varhaismodernista ajasta puhuttaessa henkilöiden nimien käyttö ei ole ongelmallista, kun kirjoittaja käsittelee tutkimuksen kohteena olevia ihmisiä hienotunteisesti. Lainsäädännöllisesti näin vanhojen henkilötietojen käytössä ei ole rajoituksia, vaikkakin seksuaalisuuteen ja yksityiseen liittyvien aiheiden kanssa pitää pysyä tarkkana myös historian tutkimuksessa. Pääsääntöisesti Kietäväinen-Sirén on häivyttänyt ihmisten nimet ja muunlaiset tunnistetiedot ja yksittäiset nimet nousevat esiin lähinnä vain muutamissa tapausesimerkeissä. Arvostavassa historian tutkimuksessa tutkittavia ihmisiä tarkastellaan aikalaisten omista lähtökohdista käsin ja kontekstoidaan ilmiö osaksi aikakauden vallitsevia oloja samalla tehden oikeutta tutkimuskohteelle. Kietäväinen-Sirén on onnistuneesti kutonut tämän perusedellytyksen osaksi koko teostaan. Vaikka kirja on tarkoitettu populaarille yleisölle, on sen kuvaus inhimillistä paikoin arkaluontoisiakin teemoja käsiteltäessä.

Tekstiä tahdittaa viitteiden ahkera käyttö, joista selviää helposti mihin lähdeaineistoon ja aikaisempaan tutkimuskirjallisuuteen tulkinnat perustuvat. Teoksesta löytyy hyvä ja selkeä viiteapparaatti ja viitteissä jatkuu yksityiskohtaisten huomioiden avaaminen. Näin ollen aiheesta kiinnostuneet löytävät lisälukemista muista tutkimuksista. Kirja on erittäin tiivis esitys monitahoisesta temasta. Jääkin pohdittavaksi, oliko kokonaisuus ehkä liiankin napakka viitetietojen viedessä aimo osan kirjan kokonaispituudesta. Kirja ei varsinaisesti tuo uutta merkityksellistä tietoa Kietäväinen-Sirénin väitöskirjan rinnalle vaan se on muovailtu ja lyhennetty formaatti aiemmasta tutkimuksesta vastaamaan laajemman lukijakunnan kiinnostukseen. Teemaan ja historiaan enemmän perehtyneelle henkilölle suosittelinkin suoraan Kietäväinen-Sirénin avoimesti julkaistuun väitöskirjaan tutustumista, joka sekin on hyvin kirjoitettu.

Lopulta väitöskirjaa varten perehdytyn tutkimusaiheen pohjalta paketoitu populaariversio tarjoaa mukaansatempaavaa lukemista ja teoksessa käsiteltyjen esimerkkitapausten kautta syntyy kiinnostava kuva suomalaisen rahvaan elämään liittyvästä romanttisesta rakkaudesta. Tällaisilla helposti omaksuttavilla asiallisesti kirjoitetuilla populaariteoksilla on paikkansa historiakuvan palapelissä. Toivottavasti

teos löytää tiensä historian ystävien ja sukututkijoiden pariin tai esimerkiksi historiaa harvemmin kuluttavien lukulistalle. Historian moninaisuuden ymmärtäminen mahdollistaa kirjoittajan toivomalla tavalla, inhimillisen ymmärryksen ja myötätunnon (s.147), joka avautuu esimerkiksi vivahteikkaan varhaismodernin ajan parisuhteen tunne-elämän kuvauksesta.

FM Anna Kantanen on Suomen historian väitöskirjatutkija Jyväskylän yliopiston historian ja etnologian laitoksella.

Viitteet

[1] Kietäväinen-Sirén 2015, väitöskirja luettavissa sähköisesti: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-6095-7>. [Haettu 5.5.2020]

[2] Ks. esim. Tepora 2018; Kokemushistoriasta esim. Kivimäki 2019. Romanttisista tunteista historiassa esim. Lahtinen & Vainio-Korhonen 2015; Välimäki 2018.

Kirjallisuus

Einonen, Piia & Petri Karonen toim. 2002. *Arjen Valta: Suomalaisen Yhteiskunnan Patriarkaalisesta Järjestyksestä Myöhäiskeskiajalta Teollistumisen Kynnykselle (v. 1450-1860)*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Keskisarja, Teemu. 2011. *Kyynelten kallio: kertomuksia seksistä ja väkivallasta*. Helsinki: Siltala.

Kietäväinen-Sirén, Hanna. 2008. Hyväksytty ja kielletty aviollinen väkivalta 1600-luvun loppupuolen itäsuomalaisessa maaseutuyhteisöissä. *J@rgonia* 6, 15: 1–24, <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-20095111564>. [Haettu 5.5.2020]

Kietäväinen-Sirén, Hanna. 2015. *Eriytyinen ystävyys: miehen ja naisen välinen rakkaus uuden ajan alun Suomessa (n.1650–1700)*. Jyväskylä studies in humanities 245. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-6095-7>. [Haettu 5.5.2020]

Kivimäki, Ville. 2019. Reittejä kokemushistoriaan: Menneisyyden kokemus yksilön ja yhteisön vuorovaikutuksessa. Teoksessa *Eletty historia: Kokemus näkökulmana menneisyyteen*, toim. Johanna Annola, Ville Kivimäki & Antti Malinen, 9–38. Tampere: Vastapaino.

Lahtinen, Anu & Kirsi Vainio-Korhonen. 2015. *Lemmen ilot ja sydämen salat. Suomalaisen rakkauden historiaa*. Helsinki: WSOY.

Lidman, Satu, Anu Koskivirta & Jari Eilola toim. 2017. *Historiantutkimuksen etiikka*. Helsinki: Gaudeamus.

Roitto, Matti & Petteri Impola. 2019. Tietosuoja, tieto, kirjat, tietokirjat ja tiede. *J@rgonia* 17, 34: vii–xi, <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201912165283>. [Haettu 5.5.2020]

Saarimäki, Pasi. 2010. *Naimisen normit, käytännöt ja konfliktit. Esiaviollinen ja aviollinen seksuaalisuus 1800-luvun lopun keskisuomalaisella maaseudulla*. Jyväskylä studies in humanities 138. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-3830-7>. [Haettu 5.5.2020]

Tepora, Tuomas. 2018. Kiihkeä historia – tunteet historiantutkimuksessa. Teoksessa *Menneisyyden rakentajat: Teoriat Historiantutkimuksessa*, toim. Matti O. Hannikainen, Mirkka Danielsbacka & Tuomas Tepora. 77–93. Helsinki: Gaudeamus.

Välimäki, Mari. 2018. Rakkauden käytännöt – Opiskelijat ja salatut kihlat 1600-luvun Turussa ja Uppsalassa. *Historiallinen Aikakausikirja* 116, 3: 246–257.